

ILMANVAIHTO- JÄRJESTELMIEN PUHDISTUS- JA TARKASTUSOPAS

**ILMANVAIHTOJÄRJESTELMIEN
PUHDISTUS- JA
TARKASTUSOPAS**

**ILMANVAIHTOKANAVIEN
PUHTAUDEN VISUAALINEN
ARVIOINTI**

**ILMANVAIHTOKANAVIEN
PUHDISTUS**

ILMANVAIHTOJÄRJESTELMIEN PUHDISTUS- JA TARKASTUSOPAS

Tämä ohje perustuu Sisäilmayhdistyksen ilmanvaihtojärjestelmän puhtauden tarkastusohjeeseen, Suomen LVI-liiton julkaisuun ”Ilmanvaihtojärjestelmän puhtauden tutkiminen” sekä IVAeris Oy:n omiin käytännön kokemuksiin. Ohje on tarkoitettu käytettäväksi ilmanvaihto- ja ilmastointijärjestelmien sekä laitteiden puhdistuksen ja kunnan tarkastuksen yhteydessä. Se toimii tukimateriaalina niin työntekijöille kuin oppilaitoksille opiskelun tueksi.

Tarkoituksena on tarjota selkeä menettelytapa ilmanvaihtojärjestelmien puhtausasteen arviointiin visuaalisella tarkastusmenetelmällä. Tämän menetelmän avulla voidaan tehokkaasti arvioida, kuinka likainen käytössä oleva ilmanvaihtojärjestelmä tai sen osa on, ja onko järjestelmän puhdistus tai kunnostaminen tarpeen. Visuaalinen tarkastus on ensisijainen menetelmä tuloilmajärjestelmän puhtaustason määrittämiseksi, ja se riittää useimmissa tapauksissa puhdistustarpeen

arvioimiseen sekä puhdistustyön onnistumisen varmistamiseen. Jos visuaalinen arviointi ei anna riittävää tietoa ilmanvaihtojärjestelmän puhtaustilanteesta, voidaan käyttää tarkempia menetelmiä, kuten suodatinkeräysmenetelmään perustuvaa pölykertymämittausta tai optista geeliteippimenetelmää.

Tämä opas tarjoaa yksityiskohtaisen ja järjestelmällisen lähestymistavan ilmanvaihtojärjestelmien tarkastukseen ja puhdistukseen, auttaen sekä ammattilaisia että opiskelijoita ymmärtämään ja toteuttamaan puhdistustyöt mahdollisimman turvallisesti ja tehokkaasti.

Puhtausluokitukset ja kriteerit

Visuaalisen tarkastuksen raja-arvot perustuvat nykyisiin puhtausluokkiin P1 ja P2 (RT 07-11299, Sisäilmastoluokitus 2018). Tarkastukset tehdään näiden puhtausvaatimusten mukaan, joita täydentävät selkeät käytännön kriteerit. Taulukko 1 sisältää kriteerit, joilla mitataan, täyttääkö ilmanvaihtojärjestelmä puhtausvaatimukset. Tärkein käytännön puhtauskriteeri on pölykertymä, jonka enimmäisarvo on P1-luokassa $0,7 \text{ g/m}^2$ ja P2-luokassa $2,5 \text{ g/m}^2$ (Sisäilmastoluokitus 2018). Tämä korvaa aiemmin käytössä olleet Sisäilmastoluokitus 2008:n arvot.

Mittaukset ja hyväksymiskriteerit

Mittaukset suoritetaan useista pisteistä, ja niiden keskiarvo ratkaisee. Jos keskiarvo on alle vaaditun tason (P1: alle $0,7 \text{ g/m}^2$, P2: alle $2,5 \text{ g/m}^2$), järjestelmä hyväksytään puhtaaksi. Jos tulos ylittää nämä rajat, kanavat on puhdistettava ja niiden puhtaus on mitattava uudelleen.

Sisäilmastoluokitus 2018 (RT 07-11299) asettaa myös uudet vaatimukset voiteluainejäämille. P1- ja P2-luokitelluissa kanavissa ei saa olla näkyviä

voiteluainejäämiä. Vanhemmissa järjestelmissä, jotka on asennettu ennen puhtausluokitusten käyttöönottoa, voiteluainejäämät jätetään huomiotta, ja näille järjestelmille annetaan P1v- tai P2v-luokitus likakertymän perusteella (2 g/m² tai 5 g/m²). Jos ilmanvaihtokoneesta löytyy voiteluainejäämiä, ne on poistettava ja kone on korjattava vuotojen ehkäisemiseksi.

Puhtauden hyväksyminen ja hylkääminen

Ilmanvaihtokanavien ja niiden osien puhtauden mittaaminen perustuu useiden mittauspisteiden keskiarvoon. Puhtauden varmistamiseksi kanavien sisäpinnat mitataan vähintään viidestä (5) eri kohdasta, ja lisäksi jokaisesta vaakakanavan alkavasta 200 metristä otetaan yksi mittaus. Jokaisessa erillisessä ilmanvaihtolaitteistossa on mitattava vähintään kaksi kohtaa, ja jokaisesta kerroksesta otetaan ainakin yksi näyte.

Mittauspisteet valitaan niin, että ne edustavat tasapuolisesti koko ilmanvaihtolaitteistoa ja sen kanavia. Näytteiden valinnan tulee olla sattumanvaraista, ja ne on otettava erilaisista vaakakanavista. Ei pyritä erityisesti sisällyttämään kanavanosia, joita etukäteen arvioitaisiin erityisen likaisiksi tai puhtaisiksi.

Jotta muutaman näytteen perusteella voidaan luotettavasti arvioida koko kanaviston tai sen osan puhtaus, on varmistettava, että mitatut kohdat edustavat kattavasti hyväksyttävää kanavistoa. Tämä yleensä edellyttää, että kanavat ovat saman valmistajan tuotteita ja ne on asennettu yhtenäisillä menetelmillä saman asentajaryhmän toimesta ja samankaltaisissa työmaaolosuhteissa.

Jos tämä edellytys ei täyty, mittaukset on suoritettava joko kaikista kanavista tai kanavisto tulee hyväksyä sellaisissa erissä, joissa nämä ehdot täyttyvät paremmin. Erittäin suurissa rakennuksissa, joissa on paljon ilmanvaihtokoneita ja kanavistoa,

Tarkastettava tekijä	Puhtausluokka P1	Puhtausluokka P2	Tarkastusmenetelmä
Tuloilma-kanaviston keskimääräinen pölykertymä enintään	≤0,7 g/m ²	≤2,5 g/m ²	Visuaalinen puhtausasteikko, rajatapauksissa suodatinmenetelmä
Yksittäisen tarkastuspisteen pölykertymä enintään	≤1,4 g/m ²	≤5,0 g/m ²	Visuaalinen puhtausasteikko, rajatapauksissa suodatinmenetelmä
Metallijauhe	Saa esiintyä pieniä määriä siellä täällä paikallisesti	Saa esiintyä pieniä yksittäisiä kasoja. Ei yhtenäistä vanaa.	Visuaalinen puhtausasteikko, metallijauhejäämät
Öljy- tai muut voiteluainejäämät	Kanavien saumakohdissa tai IV-järjestelmän muilla pinnoilla ei saa olla havaittavia voiteluainejäämiä	Ei saa olla havaittavia voiteluainejäämiä	Visuaalinen puhtausasteikko, voiteluainejäämät. Voiteluainejäämät edellyttävät aina lisäselvitystä
Ilmanvaihtokoneen pinnoilla oleva pölykertymä	Ei selvästi havaittavaa pölykerrosta tai muuta likaa	Pöly ei saa kasautua sormella pyyhkäistäessä	Silmämääräinen arvio, jonka tukena sormipyyhkäisy
Päätelaitteiden pinnoilla oleva pölykertymä	Ei selvästi havaittavaa pölykerrosta tai muuta likaa	Pölyä ei saa jäädä sormella pyyhkäistäessä	Silmämääräinen arvio, jonka tukena sormipyyhkäisy

mittaukset ja hyväksyntä tulee tehdä erissä, joissa valmistukseen ja asennukseen liittyvät vaatimukset täyttyvät selkeämmin.

Jos mittausten keskiarvo alittaa hyväksyttävyyserän, mutta joukossa on yksi tai muutamia (enintään viidesosa) mittaustuloksia, joissa kanava on likainen ja mittaustulos ylittää puhtauden vaatimuserän yli 100 %, esimerkiksi P1-luokan kanavassa likaa on yli 1,4 g/m² tai P2-luokan kanavassa yli 5 g/m², koko kanavisto voidaan hyväksyä vain, jos likainen kanavaosuus puhdistetaan ja puhtaus todetaan uudelleen.

Näytteenottoon perustuva tarkastusmenetelmä sisältää aina riskin siitä, että kanavien sisäpinnan puhtauden arvioinnissa tehdään virheellisiä johtopäätöksiä. Jos halutaan varmistaa suurempi luotettavuus, paras ja yksinkertaisin tapa on tehdä mittaukset koko kanavistosta, kaikista vaakakanavista, ohjeiden mukaisilla menetelmillä.

Metallijauheen arviointi

Metallijauheelle pätevät samat enimmäismäärät kuin pölykertymälle. Usein metallijauhe on sekoittunut pölykerrokseen, jolloin se sisältyy pölykertymän arviointiin. Jos metallijauhe erottuu muusta liasta, sen määrä arvioidaan erikseen. Visuaalisessa arviointiohjeessa on oma kuvasarja metallijauheen tunnistamiseen.

Voiteluainejäämien hallinta

Sisäilmastoluokituksen mukaan voiteluainejäämiä ei saa olla näkyvissä kanavistossa. Visuaalisessa arviointiohjeessa on erillinen kuvasarja voiteluainejäämien tunnistamista varten. Kaikki havaitut voiteluainejäämät vaativat lisäselvityksiä. Jos epäillään voiteluaine-, kuitu-, mikrobi- tai muita epäpuhtauslähteitä ilmanvaihtojärjestelmässä, on tehtävä tarkemmat mittaukset erikoislaboratoriossa tai muun asiantuntijan toimesta.

Visuaalinen tarkastus ja päätelaitteiden puhtaus

Visuaalinen tarkastusmenetelmä käsittää päätelaitteiden ulko- ja sisäpintojen tarkastuksen. Pääsääntöisesti pinnat tulee näyttää puhtailta ilman näkyvää pölykerrosta tai likaa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä jäähdytyspalkkeihin ja vastaaviin laitteisiin, joiden suojaukset on mahdollisesti jouduttu avaamaan rakennustyön aikana.

Puhtausluokitellun ilmanvaihtokoneen tulee myös näyttää puhtaalta. Silmämääräinen arvio laitteiden ja pintojen pölyisyydestä sekä likaisuudesta on riittävä. Sormipyyhkäisy on tehokas apukeino määrittää kanavien pölykertymää ja ilmanvaihtokoneen pintojen pölyisyyttä. Sormella vedetään 10 cm pitkä vana pölyiseen pintaan, ja pölyn kasautuminen sormen eteen sekä puhtaan jäljen kontrasti arvioidaan.

Rakennusjätteen havaitseminen

Ilmanvaihtojärjestelmään jäänyt rakennusjäte tai muu vastaava paikallinen lika havaitaan silmämääräisesti. Nämä alueet tulee puhdistaa paikallisesti.

Mikrobikontaminaation hallinta

Mikrobikontaminaation hallinta on tärkeää – elinkykyisten mikrobin määrä tuloilmakanavissa täytyy pitää alhaisena. Kosteuden vähentäminen on keskeinen tekijä mikrobikasvun rajoittamisessa, sillä kuivat olosuhteet estävät mikrobin lisääntymisen.

Mineraalikuitujen hallinta

Ilmanvaihtojärjestelmän pöly voi sisältää myös teollisia mineraalikuituja, jotka ovat peräisin eristyksistä, vaurioituneista äänenvaimentimista tai lasikuitusuodattimista. Työterveyslaitoksen analyysien mukaan (Lappalainen ym. 2003, Korhonen et al. 2008, Salonen 2009) tuloilmakanavissa kuitukertymä on keskimäärin 1030 kuitua/cm².

Sisäilmaongelmien välttämiseksi sekä pöly- että kuitukertymät on pidettävä mahdollisimman alhaisina, ja tuloilmajärjestelmissä ei tulisi olla kuitulähteitä.

Puhtauden tarkastus osana huoltokäytäntöä

Ilmanvaihtojärjestelmien puhtauden tarkastus on osa hyvää huoltokäytäntöä. Määräaikaistarkastukset tulee tehdä säännöllisesti laitetoimittajien ohjeiden mukaisesti. Sisäilmastoluokitus 2018 suosittelee ilmanvaihtokanavien puhtauden tarkastamista viiden vuoden välein. Uuden järjestelmän pölykertymä ei saa ylittää 0,7 g/m² puhtausluokassa P1 ja 2,5 g/m² puhtausluokassa P2. Käytössä olevassa järjestelmässä vastaavat rajat ovat 2,5 g/m² P1-luokassa ja 5 g/m² P2-luokassa.

Jos rajat ylittyvät

Jos mittaukselliset tulokset ylittävät nämä raja-arvot, järjestelmä tulee puhdistaa ja mittaukset on tehtävä uudelleen. Periaatekuva ilmanvaihtojärjestelmän puhtauden tarkastuksesta ja tarvittavista toimenpiteistä on esitetty vuokaaviona kuvassa 1.

ILMANVAIHTOJÄRJESTELMÄN PUHTAUDEN TARKASTUS JA YLLÄPITO

Toiminnalliset vaatimukset

Ilmanvaihtojärjestelmän ja -tuotteiden toiminnalliset vaatimukset takaavat puhtauden ylläpidon ja järjestelmän huollettavuuden. Tarkastuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota puhdistusluukkujen sekä tuloilmakoneeseen kuuluvien ulkoilmalaitteiden ja suodatinosan toimivuuteen.

Puhdistusluukkujen toimivuus on varmistettava tarkastuksia, huoltotoimenpiteitä ja puhdistusta varten. Käytännössä tarkastetaan, että puhdistusluukkuihin on esteetön pääsy, ja että niiden määrä, sijainti ja rakenne vastaavat suunnitelmia.

Ilmanvaihtokoneen toiminnallisten vaatimusten avulla pyritään suojaamaan suodattimia kastumiselta ja parantamaan suodatinosan tiivyyttä ohivirtausten eliminoimiseksi. Tarkastukset tehdään pääosin silmämääräisesti tai yksinkertaisin kokein suodattimien tiivyyden, kiinnityksen ja vaihdettavuuden toteamiseksi.

ILMANVAIHTOKANAVIEN PUHTAUDEN VISUAALINEN ARVIOINTI

Visuaalisen arvioinnin perusteet

Visuaalinen arviointi on tarkoitettu nopeaksi ja tehokkaaksi menetelmäksi ilmanvaihtokanavien puhtauden määrittämiseen. Sen avulla voidaan tehdä päätös kanavien puhtaudesta ja puhtausluokasta. Jos visuaalisen arvioinnin perusteella ei saavuteta yksimielisyyttä kanavien puhtaudesta, on suositeltavaa suorittaa tarkempia mittauksia, kuten suodatinkeräysmenetelmä tai muu vastaava tarkka menetelmä.

Visuaalinen puhtausasteikko on kehitetty suodatinkeräysmenetelmän avulla, ja se perustuu ilmanvaihtokanavista otettuihin pölynäytteisiin sekä näytteenottokohdista otettuihin valokuviin. Arviointi voidaan suorittaa joko suoraan silmämääräisesti tai digitaalikameralla otettujen valokuvien perusteella riittävän valaistuksessa.

Mittauspisteet valitaan edellä mainittujen mukaisesti. Ensisijaisina kohteina ovat runkokanavat (Ø160 -

800), jotka arvioidaan puhdistusluukkujen kautta pitkien suorien kanavien osalta, koska pölykertymä on näissä helpoimmin havaittavissa. Toissijaisia kohteita ovat kytkentäkanavat, mutta päätelaitteiden kautta tehtävät arvioinnit eivät yleensä anna riittävän luotettavaa kuvaa kanaviston puhtaudesta.

Visuaalinen puhtausasteikko ja sen käyttö

Visuaalinen puhtausasteikko sisältää 12 kuvaa, joiden avulla arvioidaan kanavien pölypitoisuutta. Arvioinnin avulla voidaan määrittää pölykertymä yksiköissä g/m² vertaamalla silmämääräisiä havaintoja asteikon kuviin. Lisäksi asteikossa on kuvasarjoja, joiden avulla voidaan arvioida metallijauheen puhdistustarvetta ja voiteluainejäämien esiintymistä.

Asteikko kattaa sekä P1- että P2-puhtausluokat. Se on ensisijaisesti suunniteltu kierresaumakanavien pölypitoisuuden arviointiin, mutta sitä voidaan käyttää myös suorakaidekanavien ja ilmanvaihtokoneiden puhtauden arvioinnissa.

Arvioinnin yhteydessä tulee kiinnittää huomiota kanavan yleisilmeeseen sekä ympäristön ja kanavan siisteyteen. Erityisesti tarkastellaan kanavan pohjaa ja saumoja, joiden kiillon perusteella voidaan arvioida puhtautta. Mikäli kanavan pohjalla on pölyä, kierresaumojen erottuvuutta tulee tarkkailla. Pölymäärä voidaan arvioida sauman näkyvyyden ja pölyrajan erottuvuuden perusteella. Pölyraja alkaa erottua, kun pölykertymä saavuttaa noin 1 g/m² kierresaumakanavan sivupinnoilla.

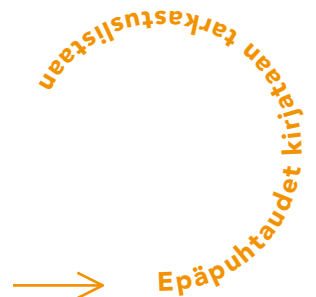
Metallijauheen osalta P1-luokkaan voidaan hyväksyä kanava, jossa metallijauhetta esiintyy vain vähäisinä määrinä. P2-luokkaan voidaan hyväksyä kanava, jossa on pieniä metallijauhekosia, mutta ei yhtenäistä metallijauhevanaa. Jos metallijauhetta esiintyy runsaasti, se muodostaa kasoja tai vanan, kanava tulee puhdistaa. Rakennusjäte ja muu irtolika tulee poistaa, ja niiden sijainti merkitä tarkastuslomakkeeseen.

Kanavissa ei saa olla öljy- tai muita voiteluainejäämiä, ja mahdollisten jäämien sijainti tulee kirjata lomakkeeseen, minkä jälkeen päätetään jatkotoimenpiteistä.

Arvioinnin suorittaminen käytännössä

Arvioinnin voi suorittaa yksittäinen henkilö tai arviointiryhmä. Kanavien puhtaus määritetään valituista mittauspisteistä suoritettuna silmämääräisen arvion tai valokuvien ja visuaalisen puhtausasteikon avulla. Pölykertymä ja muut epäpuhtaudet kirjataan tarkastuslistaan (liite 3), ja mittaustulosten perusteella lasketaan kanaviston keskimääräinen pölykertymä.

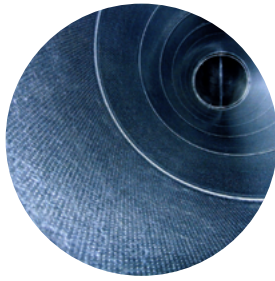
ARVIOINNIN VÄLINEET

- Rakennuksen ilmanvaihtokuvat
- Visuaalinen puhtausasteikko
- Ilmanvaihtokanaviston puhtauden tarkastuslista
- Digitaalikamera (suositeltava)
- Taskulamppu tai muu riittävä valonlähde
- Puhdistusluukkujen ja päätelaitteiden avaamiseen tarvittavat työkalut ja tikkaat

TOIMINTA MITTAUSPAIKALLA

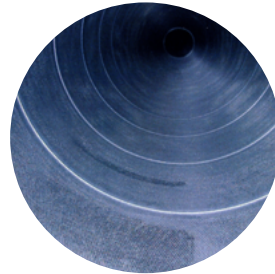
- Tarkista etukäteen, onko arviointi mahdollista suunnitellusta puhdistusluukusta. Tarvittaessa valitse toinen mittauspiste.
- Valaise kanava ja arvioi pölykertymää sekä puhdistusluukun läheisyydessä että kauempana kanavassa.
- Suorita sormipyyhkäisy ja tarkista yksityiskohdat, jotka on kuvattu visuaalisessa puhtausasteikossa.
- Tarkasta metallijauheen, voiteluainejäämien ja muiden epäpuhtauksien osalta.
- Ota valokuva kanavasta ja arvioi puhtaus visuaalisen puhtausasteikon avulla.
- Kirjaa havainnot tarkastuslistaan ja laske kanaviston keskimääräinen pölykertymä. Lopullinen hyväksymis- tai hylkäämispäätös tehdään tarkastuslistan tietojen ja keskimääräisen pölykertymän perusteella.

PUHDAS

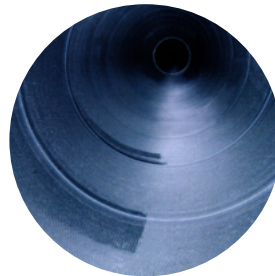
P1

0,2 G/M²

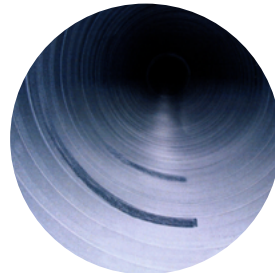
P1

0,4 G/M²

P1

0,7 G/M²

P1

1,0 G/M²

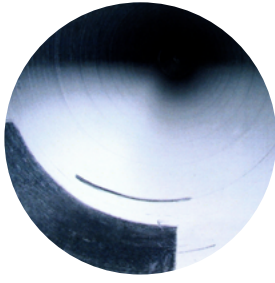

P2

VISUAAL

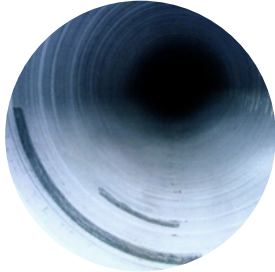
PUHTAUS

1,3 G/M²

P2

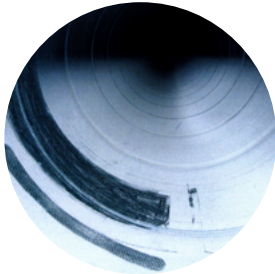
1,5 G/M²

P2

ALINEN

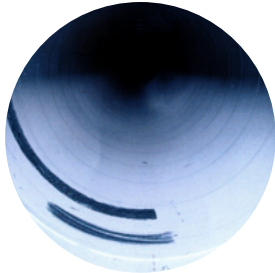
2,0 G/M²

P2

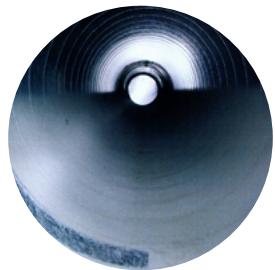
ASTEIKKO

2,5 G/M²

P2

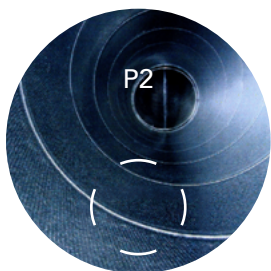
10,0 G/M²

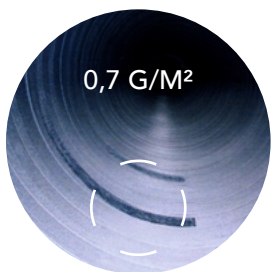
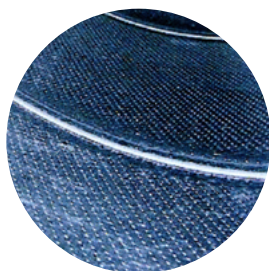
-

TARKASTUKSEN YKSITYISKOHDAT

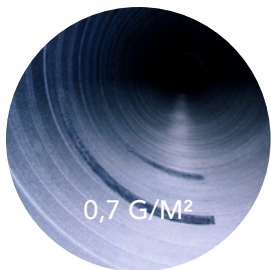
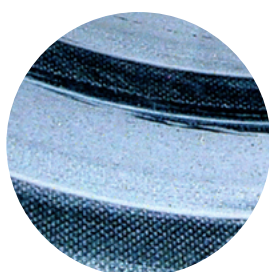
Yleisvaikutelma	Jos kanavan leisvaikutelma on kiltävä ja kanavan alapuolinen osa hohtaa metallisesti, kanavan pölymäärä on alle 0,4 g/m²? Jos yleisvaikutelma on harmaa, tarkastellaan sormipyyhkäisyä
Sormipyyhkäisy	Jos pölyä ei jaa kasaan kanavan pohjalle, kanavan pölymäärä on alle 0,7 g/m² Jos pölyä kasautuu kanavan pohjalle, tarkastellaan pohjan erottuvuutta
Kanavan pohjan erottuvuus	Jos peltipinnan rosoisuus crottuu selvästi kello 6:n kohdalla (Kuva 2.1), kanavan pölymäärä on alle 0,4 g/m² Jos rosoisuus ei erotu selvästi (ks. Suurennos kuvasta 2.2), tarkastellaan kierresaumojia
Kierresaumojen erottuvuus	Jos kierresaumat erottuvat kirkkaina (Kuva 2.1), kanavan pölymäärä on alle 0,7 g/m² Jos saumat erottuvat tummina tai ne näyttävät hukkuvan pölyyn, tarkastellaan pölyrajan crottuvuutta
Pölyrajan erottuvuus	Jos kanavassa ei näy selkeää pölyrajaa kello 3:n ja kello 9:n kohdalla, kanavan pölymäärä on alle 0,8 g/m² (ks. Kuva 2.2) Jos pölyraja erottuu selvästi, verrataan sitä kuviin 2.3 ja 2.4 Kuva 2.3: Jos pölyraja voidaan havaita, mutta se ei erotu terävästi, kanavan pölymäärä on 1,0 g/m² Kuva 2.4: Jos terävä pölyraja voidaan havaita, kanavan pölymäärä on yli 1,0 g/m²

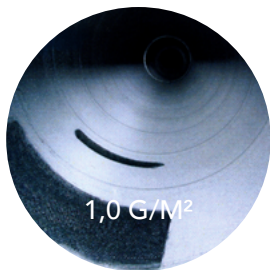
Kuva 2.1:
Puhtaassa kanavassa
kierresaumat erottuvat
kirkkaina ja kanavan
pohjan peltipinnan
rosoisuus erottu selvästi.

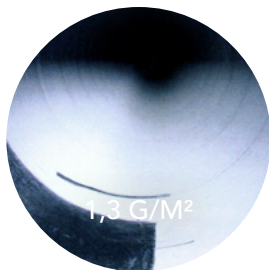
Kuva 2.2:
Pölyisessä kanavassa
pohjan peltipinnan
rosoisuus ei enää erotu.

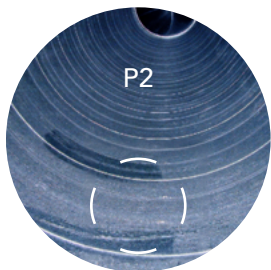
Kuva 2.2:
Pölyraja (klo 3 - klo 9)
alkaa erottua
pölymäärän lähestyessä
1,0 g/m².

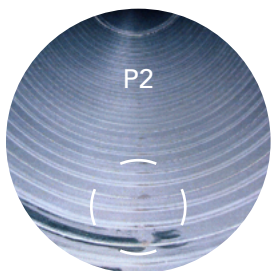
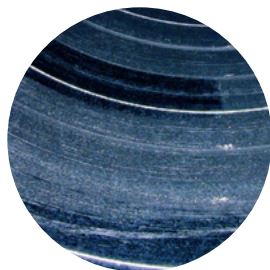
Kuva 2.3:
Pölyraja erottuu selvästi,
kun pölykertymä on
1,0 g/m².

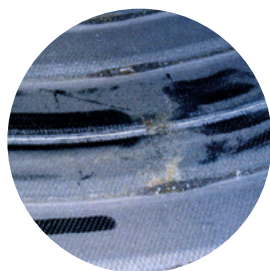
Kuva 2.4:
Pölyrajan "terävyys"
korostuu yli 1,0 g/m²:n
pölykertymillä.

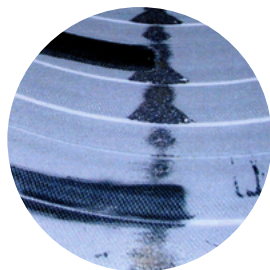
Kuva 3.1:
Kanava, joka
sisältää metallijauhetta
alle $1,0 \text{ g/m}^2$.

Kuva 3.2:
Kanava, joka
sisältää metallijauhetta
alle $2,5 \text{ g/m}^2$.

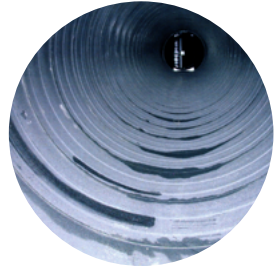
Kuva 3.3:
Kanava, joka
sisältää metallijauhetta
yli 30 g/m^2 .

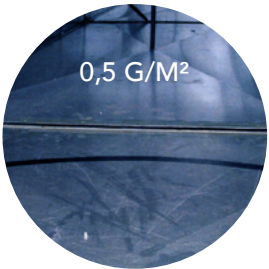
ÖLJY

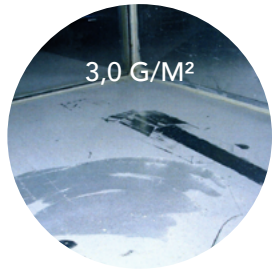
Kuvat 3.4 (a) ja (b):
Öljy erottuu pölyisessä
kanavassa tummina läikkinä
kierresaumojen kohdalla.
Öljyiset kanavat edellyttävät
aina laajempia tutkimuksia.

METALLIJAUHE

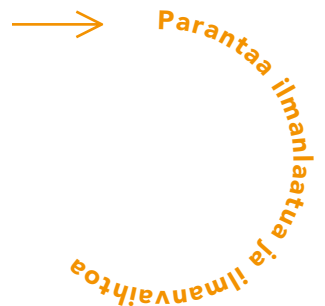

IV-KONEEN PUHTAUS

ILMANVAIHTOKANAVIEN PUHDISTUS

Ilmanvaihtojärjestelmien puhdistus on olennainen osa ilmanvaihdon ylläpitoa ja sisäilman laadun varmistamista. Asianmukainen puhdistus vähentää ilmassa olevien epäpuhtauksien, kuten pölyn, homeitiöiden ja haitallisten kuitujen määrää, samalla kun se parantaa järjestelmän energiatehokkuutta ja pidentää sen käyttöikää. Puhdistamaton ilmanvaihtojärjestelmä puolestaan kerää likaa ja epäpuhtauksia, mikä heikentää ilmanvaihdon toimintakykyä, lisää palovaaraa ja voi heikentää rakennuksen hygieniää sekä asukkaiden terveyttä.

Tyypilliset ongelmat likaisissa ilmanvaihtojärjestelmissä

Likainen ilmanvaihtojärjestelmä aiheuttaa monia ongelmia:

- Ilmavirta liikkuu väärään suuntaan tilojen välillä, mikä voi johtaa esimerkiksi kosteuden kerääntymiseen.
- Kosteat tilat, kuten kylpyhuoneet, eivät kuivu tarpeeksi nopeasti, mikä voi aiheuttaa homevaurioita.
- Liiallinen alipaineisuus voi vetää korvaavaa ilmaa rakenteista, mikä voi heikentää ilmanlaatua.
- Ylipaineisuus puolestaan voi johtaa kosteuden siirtymiseen rakenteisiin, mikä lisää rakenteiden vaurioitumisen riskiä.
- Epäpuhtaudet, kuten pöly ja mikrobit, eivät poistu järjestelmästä, mikä heikentää sisäilman laatua ja voi lisätä asukkaiden sairastuvuutta.

Työturvallisuus ilmanvaihtojärjestelmien puhdistuksessa

Ilmanvaihtojärjestelmien puhdistaminen sisältää monia riskejä, ja työskentelyn turvallisuus on ehdottoman tärkeää. Työturvallisuuslaki (738/2002) velvoittaa työnantajan huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä, ja tämä sisältää myös työntekijöiden tietoisuuden lisäämisen puhdistustyöhön liittyvistä riskeistä sekä riittävien suojainten ja koulutuksen tarjoamisen.

Työturvallisuutta koskevat vastuut voidaan tiivistää seuraavasti:

- **Työnantajan vastuu (puhdistusyritys):** Työturvallisuuslain (738/2002) mukaan työnantajan on huolehdittava siitä, että työntekijät saavat riittävästi tietoa

puhdistustyöhön liittyvistä riskeistä, kuten altistumisesta pölyille, mineraalikuiduille ja kemiallisille epäpuhtauksille. Työnantajan on varmistettava, että työntekijät saavat asianmukaiset hengityssuojaimet ja suojakäsineet, ja että heidät on perehdytetty turvallisiin työskentelytapoihin.

— **Rakennuksen omistajan vastuu:**

Ympäristöministeriön asetus (1007/2017)

edellyttää, että rakennuksen osiin, joita säännöllisesti puhdistetaan tai huolletaan, on järjestettävä turvallinen pääsy ja työskentelymahdollisuus.

Puhdistustöissä, kuten katolle kiipeämisessä ja ilmanvaihtokanavien puhdistuksessa, työnantajan on varmistettava, että työolosuhteet ovat turvalliset ja että esimerkiksi putoamisvaaraa ehkäistään turvavaljaiden avulla.

— **Tilaaajan vastuu:** Valtioneuvoston asetus

(798/2015) säätelee asbestityötä, ja tilaaajan on varmistettava, onko rakenteissa asbestia. Jos asbestia löytyy, purkutyö on suoritettava asbestipurkutyönä. Työnantajan tulee varmistaa, että ulkopuoliset työntekijät ovat tietoisia työpaikan erityisistä riskeistä, kuten asbestista tai ilmanavien epäpuhtauksista.

— **Työntekijän vastuu (puhdistaja):**

Työturvallisuuslaki (738/2002) edellyttää, että työntekijät noudattavat työssään huolellisuutta ja varovaisuutta, ja huolehtivat omasta ja muiden työntekijöiden turvallisuudesta.

— **Työturvallisuuskorttikoulutus:**

Työturvallisuuden kehittämiseksi on luotu valtakunnallinen työturvallisuuskorttikoulutus, joka on monilla teollisuuden aloilla edellytys. Työnjohtajille suositellaan työturvallisuuskorttia, mutta se ei korvaa työpaikkakohtaista perehdytystä.

Keskeiset riskit puhdistustyössä:

- **Altistuminen pölyille ja kemiallisille epäpuhtauksille:** Ilmanvaihtokanavien puhdistuksessa esiintyvä pöly ja mineraalikuidut voivat aiheuttaa ärsytystä hengitysteissä ja ihollla, ja kemialliset altisteet voivat olla jopa myrkyllisiä. Puhdistustyössä on käytettävä asianmukaisia hengityssuojaimia ja suojakäsineitä.
- **Fyysinen kuormitus:** Puhdistustyöt vaativat usein hankalia työasentoja, kuten kiipeilyä, polvillaan työskentelyä ja raskaiden laitteiden käsittelyä. Työnantajan on huolehdittava, että työntekijöillä on asianmukaiset työvälineet ja he saavat riittävästi taukoja.
- **Putoamis- ja kompastumisvaara:** Katolla tai kanavien sisällä työskentely voi aiheuttaa putoamisvaaran. Turvavaljaiden ja turvallisen työskentely-ympäristön varmistaminen on työnantajan vastuulla.

Tämä kokonaisuus varmistaa, että ilmanvaihtojärjestelmien puhdistustyöt suoritetaan turvallisesti ja että työntekijöiden terveys on suojattu tehokkaasti.

Puhdistusmenetelmät ja -varusteet

Ilmanvaihtokanavien puhdistus suoritetaan useimmiten mekaanisesti harjaamalla kanavien sisäpinnat tai käyttämällä paineilmaa. Kanavien sisälle kertynyt lika poistetaan alipaineistamalla kanava alipaineistimen ja suodatusyksikön avulla. Ilmanvaihtolaitteet, kuten puhaltimet ja lämmönsiirtimet, puhdistetaan vedellä, paineilmallalla tai kemiallisilla aineilla.

- **Harjat:** Ilmanvaihtokanavien sisäpinnat harjataan erikoisharjoilla, jotka irrottavat tehokkaasti likaa kanavien seinämistä.

- **Alipaineistimet:** Alipaineistimia käytetään lian poistamiseen kanavista. Ne varmistavat, että irrotettu lika ei pääse leviämään puhdistettaviin tiloihin.
- **Suojaimet:** Hengityssuojaimet, suojakäsineet ja suojalasit ovat välttämättömiä suojaamaan puhdistajia pölyltä ja kemiallisilta altisteilta.

Työturvallisuuden varmistaminen erityisissä kohteissa

Erityisissä puhdistuskohteissa, kuten sairaaloissa, laboratorioissa tai teollisuuslaitoksissa, on huomioitava kohteen erityiset vaaratekijät. Esimerkiksi sairaaloiden ilmanvaihtojärjestelmissä saattaa olla biologisia epäpuhtauksia, jotka voivat aiheuttaa infektioriskin työntekijöille. Näissä kohteissa tarvitaan erityisiä suojaimia ja erikoistoimenpiteitä, kuten alipaineistusta ja ilmavirtausten hallintaa, jotta työntekijät eivät altistu haitallisille epäpuhtauksille.

Puhdistustyön suunnittelu ja dokumentointi

Jokaisesta puhdistustyöstä on laadittava tarkka suunnitelma ja dokumentoitava puhdistuksen tulokset. Puhdistuslistat ovat keskeisiä työkaluja työn seurannassa ja laadun varmistamisessa. Niihin kirjataan tiedot puhdistettujen kohteiden puhtaustasosta, käytetyistä puhdistusmenetelmistä ja havaitusta lian määrästä.

Puhdistuksen tilaajan vastuulla on varmistaa, että puhdistustyö voidaan suorittaa turvallisesti ja että puhdistettavat tilat ovat puhdistustyön vaatimusten mukaiset.

Ilmanvaihdon puhdistuksen vaiheet

Ilmanvaihtojärjestelmän puhdistaminen on monivaiheinen prosessi, joka kattaa sekä tulo- että poistoilmajärjestelmien puhdistuksen. Puhdistuksen

yhteydessä tarkistetaan myös kanavien tiiviys ja palonrajoittimien toiminta. Puhdistustyö dokumentoidaan ja pöytäkirja luovutetaan rakennuksen omistajalle tai haltijalle.

1. Tulo- ja poistoilmakanavien puhdistus

Tulo- ja poistoilmakanavat alipaineistetaan ja harjataan. Poistuva ilma joko suodatetaan suodatinyksikössä tai johdetaan suoraan ulos.

2. Laitteiden puhdistus

Tulo- ja poistoilmalaitteet harjataan ja imuroidaan, ja tarvittaessa ne pestään. Myös rasvasuodattimet ja huuvat pestään huolellisesti. Laitteiden sisäosat, kuten lämmityspatterit ja ilmavirtasäätimet, puhdistetaan paineilmalla tai imuroimalla.

3. Lämmöntalteenottolaitteet ja moottoripellit

Lämmöntalteenottolaitteet puhdistetaan valmistajan ohjeiden mukaisesti. Moottoripellit alipaineistetaan ja puhdistetaan joko harjaamalla tai paineilmalla.

Lainsäädäntö ja puhdistusvälit

Sisäasiainministeriön asetus (802/2001), joka säätelee ilmanvaihtojärjestelmien puhdistusvälejä (1 tai 5 vuotta) sekä palonrajoittimien ja kanavien tiiviyn tarkastusta, on edelleen voimassa, vaikka sen taustalla ollut pelastuslaki on kumottu. Tämä tarkoittaa, että asetuksen määräämät puhdistusvälit ovat edelleen sovellettavissa. Pelastuslaki (1078/2018, 13 §) velvoittaa kuitenkin rakennuksen omistajia ja haltijoita varmistamaan, että ilmanvaihtojärjestelmät on puhdistettu ja huollettu siten, ettei niistä aiheudu palovaaraa. Tämä laki ei käsittele hygieniaa, mutta puhtauden ylläpito on kriittistä niin turvallisuuden kuin ilmanlaadun kannalta.

Likaisen järjestelmän vaikutukset

Likainen ilmanvaihtojärjestelmä ei toimi suunnitellusti. Tulo- ja poistoilmamäärät pienenevät, mikä voi aiheuttaa painesuhteiden muutoksia. Tämä johtaa huonontuneeseen ilmanvaihtoon, joka voi vaikuttaa negatiivisesti sekä rakennuksen rakenteisiin että sen käyttäjien terveyteen. Lisäksi likainen järjestelmä voi kasvattaa paloturvallisuusriskejä ja heikentää järjestelmän energiatehokkuutta.

Puhdistustuloksen tarkastus ja dokumentointi

Ilmanvaihtojärjestelmän puhdistuksen jälkeen tulee tarkistaa kanavien ja laitteiden puhtaus. Tämä voidaan tehdä visuaalisesti, käyttämällä puhtausasteikkoa tai ottamalla näytteitä kanavien pinnalta. Puhdistuksen tulokset kirjataan tarkastuslistaan, joka toimii dokumentaationa suoritetusta työstä.

Hyväksyntä ja hylkääminen

Puhdistuksen jälkeen kanavat hyväksytään, jos ne täyttävät puhtausluokkien P1 ja P2 vaatimukset. Mikäli yksittäisessä mittauspisteessä havaitaan yli 100 % ylitys puhtausrajoista, kyseinen kanavaosa on puhdistettava uudelleen, ja puhtaus todettava uusintamittauksilla. Yksittäisten kanavanosien puhdistuksen ja hyväksynnän jälkeen voidaan koko järjestelmä hyväksyä puhtaaksi.

→ DOKUMENTATION

ILMASTOINTIKONEEN PUHTAUS

Kiinteistö

Osoite

IV-kone nro

Rakennuttaja

LVI-valvoja

Tarkastaja

TARKASTUKSEN TULOS

- Ilmastointikone hyväksytään suunniteltuun puhtausluokkaan
- Puhtaustason määrittämiseksi tarvitaan lisämittauksia
- Ilmastointikone on puhdistettava
- Tarkastuslistaan merkittävät puutteet on korjattava

Päiväys:

Allekirjoitus:

ILMASTOINTIKONEEN OSIEN PUHTAUS

Tarkastuksen kohde	Puhdas	Puhdistettava	Huomautukset
Ulkoilmasäleikkö			
Ulkoilmakammio			
Ulkoilmapelti			
Esisuodatinkammiot			
Hienosuodatinkammiot			
Lämmöntalteenotto			
Lämmityspatterit			
Jäähdytyspatterit			
Patterikammiot			
Kosteuslaitteet			
Puhallinosa			
Äänenvaimentimet			

SUODATTIMIEN TOIMIVUUS

Tarkastuksen kohde	Kyllä	Ei	Huomautukset
Suodattimen puhdistusluokitus on kunnossa			
Esisuodattimet ovat ehjät ja puhtaat			
Hienosuojattimet ovat ehjät ja puhtaat			
Sadevedenpääsy suodattimille estetty			
Suodattimien koskettaminen kammion pohjaan estetty			
Tiivisteet ovat ehjät ja kasetit tiiviisti paikallaan			
Suodattimet ovat helposti vaihdettavissa			

IV-KONEEN SISÄPUOLISET ERISTEET

Tarkastuksen kohde	Kyllä	Ei	Huomautukset
Eristeet ovat ehjät ja asianmukaisesti suojattu			
Äänenvaimentimen eristeet ovat ehjät			

VIEMÄRÖINTI JA LATTIAKAIVOT

Tarkastuksen kohde	Kyllä	Ei	Huomautukset
IV-koneen vesilukot ja viemäröinti ovat kunnossa ja puhtaat			
IV-konehuoneen vesilukot ja viemäröinti ovat kunnossa ja puhtaat			

ILMASTOINTIKONEEN ULKOPUOLINEN PUHTAUS JA SUOJAUS

Tarkastuksen kohde	Kyllä	Ei	Huomautukset
IV-kone on suojattu lialta ja kastumiselta			
IV-koneen ulkopuoliset pinnat ovat puhtaat			
IV-koneen ja kanavien puhdistusluukut ovat puhtaat			

ILMASTOINTIKONEHUONEEN SIISTEYS

Tarkastuksen kohde	Kyllä	Ei	Huomautukset
IV-konehuone on siisti			
Tarvikkeet on suojattu likaantumiselta			

ILMANVAIHTOKANAVISTON PUHTAUS

KIINTEISTÖN TIEDOT

Kiinteistö _____
Osoite _____
LVI-valvoja _____
Tarkastaja _____

KIINTEISTÖN TIEDOT

IV-koneen numero _____
Tarkastettava alue _____
Vastaanottotarkastus Kyllä Muu tarkastus: _____
Suunniteltu puhtausluokka P1 P2
Kanavilla on M1-luokitus Kyllä Ei
Asennusmenetelmät ovat puhtaita Kyllä Ei
Kanavat on suojattu Kyllä Ei
Kanavat on puhdistettu Kyllä – pvm: _____ Ei

TARKASTUKSEN TULOS

- Ilmanvaihtokavisto hyväksytään suunniteltuun puhtausluokkaan
 Puhtautason määrittämiseksi tarvitaan lisämittauksia
 IV-kanavisto on puhdistettava osittain
 IV-kanavisto on puhdistettava kokonaan

Päiväys:

Allekirjoitus:

MERKINTÖJÄ

_____
_____
_____
_____

Tarkastuspisteen sijainti	Valokuvien numerot	Pölykertymä g/m ²	Muut epäpuhtaudet			Puhdistus-tarve	
			Voiteluaine	Metallijauhe	Muu lika	Puhdas	Paikallinen
Keskimääräinen pölykertymä ei saa ylittää:							
P1-luokassa 0,7 g/m ²							
P2-luokassa 2,5 g/m ²							
Yksittäisen pisteen pölykertymä ei saa ylittää:							
P1-luokassa 1,4 g/m ²							
P2-luokassa 5,0 g/m ²							
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							

Pölykertymän keskiarvo _____ g/m²

HUOMAUTUKSIA

**Jäikö
kysymyksiä?**

info@aeris.fi

VAERIS